

ÎNCHEIEREA CONTRACTULUI DE DONAȚIE

Ioana Nicolae

Universitatea Transilvania din Brașov
Facultatea de Drept

Abstract

The conclusion of the donation contract will be analyzed in the present study both from the perspective of the conclusion of this contract between the present persons and the hypothesis of its conclusion between the absents. We have highlighted the particularities of concluding the donation contract in both hypotheses, the sanctions in case of non-observance of the form required by law, with the exceptions expressly regulated, and the final part was dedicated to the analysis of the donation promise, a novelty brought by the Civil Code.

Keywords: *donation, authentic form, estimative act, donation between the present persons, donation between absences, promise of donation.*

1. Încheierea contractului de donație între prezenți

Încheierea contractului de donație este reglementată prin dispozițiile art. 1011-1016 C. civ. Art. 1011 C. civ., purtând denumirea marginală „forma donației”, statuează în cuprinsul alin. 1, că donația se încheie prin înscris autentic, sub sancțiunea nulității absolute. Se instituie așadar regula potrivit căreia donația trebuie să îmbrace *ad validitatem* forma autentică. Sancțiunea nerespectării formei autentice o constituie nulitatea absolută. Cum textul nu distinge în privința naturii bunurilor ce fac obiectul donației, concluzionăm că această regulă este aplicabilă indiferent care este natura bunurilor donate, fie ele mobile sau imobile. Întrucât cerința formei autentice este prevăzută de legiuitor *ad validitatem*, dovada existenței donației nu se poate face cu martori, nici în ipoteza în care ar exista un început de dovadă scrisă. Prin excepție de la regula formei autentice, în alin. 2 al aceluiași text legal, este prevăzut că sunt exceptate de la forma autentică donațiile indirecte,

donățiile deghezate precum și darurile manuale. Așa cum s-a apreciat în doctrină¹, forma autentică reprezintă o măsură de protecție a voinței donatorului, care dispune în mod actual și irevocabil de un drept în favoarea unei alte persoane.

Există însă și anumite condiții suplimentare de formă privind bunurile mobile ce fac obiect al donației, acestea fiind reglementate prin dispozițiile art. 1011 alin. 3 și 4 C. civ., după cum urmează: bunurile mobile care constituie obiectul donației trebuie enumerate și evaluate într-un înscris, chiar sub semnătură privată, sub sancțiunea nulității absolute a donației.

Bunurile mobile corporale cu o valoare de până la 25.000 lei pot face obiectul unui dar manual, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Darul manual se încheie valabil prin acordul de voințe al părților, însoțit de tradițiunea bunului.

Actul estimativ poate fi inclus în actul autentic de donație ori poate îmbrăca forma înscrisului sub semnătură privată, întocmit prin înscris separat. În ceea ce privește actul estimativ ce îmbracă forma înscrisului sub semnătură privată este de menționat că acesta trebuie semnat atât de donator, cât și de donatar. De asemenea, actul estimativ privește atât donația bunurilor corporale, cât și a celor incorporeale². Astfel cum precizează textul art. 1011 alin. 3 C. civ., în ipoteza neîntocmirii statului estimativ, donația este lovită de nulitate absolută. Utilitatea statului estimativ rezultă din aceea că în acest fel este precizat obiectul donației, în funcție de care sunt calculate taxele datorate pentru autentificare; în acest mod se garantează irevocabilitatea donației întrucât fiind consemnate în actul estimativ donatorul nu mai poate să revină asupra donației sau să înlocuiască unele din bunuri cu altele, eventual mai ieftine și nu în ultimul rând, în ipoteza reducăunii, raportului sau revocării donației, cu ajutorul actului estimativ sunt identificate cu ușurință bunurile donate³.

În privința darurilor manuale legiuitorul impune pe lângă condiția acordului de voințe al părților și tradițiunea bunului ce face obiectul darului manual. Așadar, în materia darului manual pentru valabila încheiere se cer a fi întrunite cumulativ două condiții - acordul de voințe al părților⁴ precum și tradițiunea bunului obiect al darului manual. Pot face obiectul unui dar manual bunurile mobile corporale cu o valoare de până la 25.000 lei⁵, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Prin

¹ Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996, p. 95.

² G. Boroi, I. Nicolae, în G. Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 601.

³ F. Moțiu, *Contracte speciale. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 126.

⁴ Așa cum just s-a remarcat în doctrină, deoarece darul manual este un act (iar nu un fapt) juridic, acordul părților constituie temeiul juridic al transferării valorii din patrimoniul donatorului în patrimoniul donatarului. Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996, p. 118.

⁵ Potrivit art. 94 din Legea nr. 71/2011, plafonul valoric al bunurilor mobile corporale prevăzut la art. 1011 alin. 4 C. civ. va fi actualizat periodic, prin hotărâre a Guvernului.

tradițiune înțelegem predarea materială efectivă și reală, a bunului dăruit⁶. Darul manual reprezintă un contract real⁷.

În ipoteza nerespectării condițiilor de formă instituite de legiuitor în această materie, sancțiunea este nulitatea absolută a donației. Potrivit art. 1247 alin. 2 și 3 C. civ., nulitatea absolută poate fi invocată de orice persoană interesată, pe cale de acțiune sau de excepție iar instanța este obligată să invoce din oficiu nulitatea absolută. Din interpretarea alin. 4 al aceluiași text legal, rezultă că donația lovită de nulitate absolută nu este susceptibilă de confirmare decât în cazurile prevăzute de lege. De la această regulă generală a imposibilității confirmării donației lovite de nulitate absolută există însă și o excepție. Astfel, potrivit art. 1010 C. civ., confirmarea unei liberalități de către moștenitorii universali ori cu titlu universal ai dispunătorului atrage renunțarea la dreptul de a opune viciile de formă sau orice alte motive de nulitate, fără ca prin această renunțare să se prejudicieze drepturile terților. Așadar, moștenitorii universali ori cu titlu universal ai donatarului vor putea confirma donația, după decesul donatorului. Potrivit textului indicat prin confirmarea donației aceștia renunță la dreptul de a opune viciile de formă sau orice alte motive de nulitate ale donației însă fără ca prin această renunțare să se prejudicieze drepturile terților. Este de precizat în acest context faptul că prin confirmarea donației nule, în condițiile anterior menționate, se vor produce efecte doar față de acei moștenitori care au consimțit la aceasta. În literatura juridică explicația oferită în sprijinul acestei dispoziții legale are în vedere faptul că în persoana succesorilor nulitatea pentru nerespectarea formei autentice devine relativă, întrucât ei pot confirma valabil donația autorului lor sau prin aceea că ei ar avea o obligație civilă imperfectă (naturală) care, fiind executată sau confirmată de bunăvoie și în deplină cunoștință de cauză a cauzei de nulitate, nu dă loc la repetiție⁸.

Potrivit art. 1012 C. civ., în scop de informare a persoanelor care justifică existența unui interes legitim, notarul care autentifică un contract de donație are obligația să înscrie de îndată acest contract în registrul național notarial, ținut în format electronic, potrivit legii. Dispozițiile în materie de carte funciară rămân aplicabile.

2. Particularități privind încheierea contractului de donație între persoane absente

Se întâmplă în multe cazuri ca donatorul și donatarul să nu fie prezenți fizic în același timp în fața notarului public pentru perfectarea contractului de donație. În

⁶ Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996, p. 118.

⁷ Actul juridic real este acela care nu se poate forma valabil decât dacă manifestarea de voință este însoțită de remitere/predarea bunului. Cu alte cuvinte, în acest caz predarea nu ține de executarea actului, ci chiar de încheierea lui valabilă. A se vedea G. Boroș, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 119.

⁸ F. Moțiu, *Contracte speciale. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 124.

cele ce urmează vom puncta particularitățile încheierii contractului de donație între absenți, respectiv atunci când aceasta are loc prin ofertă și acceptare separate. Astfel, încheierea contractului de donație între persoane absente presupune exprimarea consimțământului părților la momente diferite, iar nu concomitent, implicând deci existența a două manifestări de voințe concretizate în două acte juridice unilaterale distincte: oferta de donație și, respectiv, acceptarea donației⁹. Contractul de donație va fi considerat încheiat atunci când donatorul a luat cunoștință de acceptarea donației de către donatar. Întrucât donația trebuie să îmbrace forma autentică, *ad validitatem*, înseamnă că atât oferta de donație, cât și acceptarea donației de către donatar trebuie la rândul lor să îmbrace forma autentică¹⁰, sub sancțiunea nulității absolute, pentru valabila încheiere a contractului.

În ceea ce îi privește pe donator și donatar este de specificat că ambii trebuie să aibă capacitate la momentul emiterii ofertei de donație, dar și la momentul acceptării donației de către donatar. Codul civil reglementează în cuprinsul art. 1013 oferta de donație, după cum urmează:

Oferta de donație poate fi revocată cât timp ofertantul nu a luat cunoștință de acceptarea destinatarului. Incapacitatea sau decesul ofertantului atrage caducitatea acceptării. Aceasta înseamnă că oferta de donație făcută de donator va putea fi revocată atâta timp cât donatorul nu a luat cunoștință de acceptarea ofertei de către donatar. Revocarea poate fi făcută în mod expres sau tacit. Decesul donatorului ori incapacitatea sa de a dispune prin donații survenite înainte de acceptarea ofertei de donație de către donatar, va atrage caducitatea ofertei de donație, contractul nemaiputând să fie perfectat¹¹.

Oferta nu mai poate fi acceptată după decesul destinatarului ei. Moștenitorii destinatarului pot însă comunica acceptarea făcută de acesta. Dacă donatarul a decedat înainte de a-și exprima opțiunea cu privire la oferta de donație, moștenitorii acestuia nu mai pot accepta oferta făcută antecesurului lor. În schimb, dacă donatarul acceptase oferta anterior decesului, moștenitorii acestuia pot comunica acceptarea donatorului.

Oferta de donație făcută unei persoane lipsite de capacitate de exercițiu se acceptă de către reprezentantul legal. Dacă oferta este făcută unei persoane cu capacitate restrânsă de exercițiu, oferta se acceptă de aceasta, cu încuviințarea ocrotitorului legal.

⁹ G. Boroi, I. Nicolae, în G. Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 601.

¹⁰ T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 199.

¹¹ A se vedea și C. Murzea, E. Poenaru, *Donația și testamentul. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 31.

Așadar, oferta de donație trebuie acceptată de către destinatar în timpul vieții sale, pentru că doar la acel moment se realizează acordul de voințe al părților și, în plus, acceptarea trebuie comunicată donatorului¹².

Concluzionând, reținem următoarele particularități ale încheierii contractului de donație între absenți:

- atât oferta de donație cât și acceptarea acesteia trebuie să îmbrace forma autentică, sub sancțiunea nulității absolute;
- acceptarea ofertei de donație și comunicarea acceptării trebuie să aibă loc în timpul vieții donatarului și donatorului și cât timp aceștia sunt capabili.

3. Promisiunea de donație

Promisiunea de donație poate fi definită ca fiind contractul prin care promitentul își asumă obligația de a dona în viitor bunul său beneficiarului¹³.

Promisiunea de donație este reglementată în cuprinsul art. 1014 C. civ., după cum urmează:

Sub sancțiunea nulității absolute, promisiunea de donație este supusă formei autentice.

În caz de neexecutare din partea promitentului, promisiunea de donație nu conferă beneficiarului decât dreptul de a pretinde daune-interese echivalente cu cheltuielile pe care le-a făcut și avantajele pe care le-a acordat terților în considerarea promisiunii.

Analizând cuprinsul reglementării concluzionăm că promisiunea de donație trebuie să îmbrace forma autentică, sancțiunea în cazul nerespectării formei prescrise fiind nulitatea absolută.

Neexecutarea promisiunii de către promitent, nu conferă posibilitatea beneficiarului promisiunii de donație de a solicita instanței pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract, acesta având doar dreptul de a pretinde daune-interese. Daunele-interese privesc cheltuielile făcute de beneficiarul promisiunii precum și avantajele pe care le-a acordat terților în considerarea promisiunii de donație¹⁴.

Legiuitorul reglementează revocarea de drept a promisiunii de donație în cuprinsul art. 1022 C. civ., prevăzând că promisiunea de donație se revocă de drept dacă anterior executării sale se ivește unul dintre cazurile de revocare pentru ingraturitudine prevăzute la art. 1023¹⁵.

¹² G. Boroi, I. Nicolae, în G. Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 602.

¹³ G. Boroi, I. Nicolae, în G. Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 602.

¹⁴ F. Moțiu, *Contracte speciale. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 123.

¹⁵ Art. 1.023. Cazuri. Donația se revocă pentru ingraturitudine în următoarele cazuri:

De asemenea, promisiunea de donație se revocă de drept și atunci când, anterior executării sale, situația materială a promitentului s-a deteriorat într-o asemenea măsură încât executarea promisiunii a devenit excesiv de oneroasă pentru acesta ori promitentul a devenit insolubil.

4. Concluzii

Derogând de la principiul consensualismului, legiuitorul a impus donației forma autentică, de aceea în prezentul studiu ne-am propus să analizăm particularitățile încheierii contractului de donație atât în ipoteza încheierii sale între prezenți dar mai ales între absenți, unde cerințele sunt multiple, am indicat sancțiunile incidente precum și excepțiile permise, pentru ca finalul studiului să îl dedicăm promisiunii de donație, aceasta fiind în premieră reglementată în actualul Cod civil.

Bibliografie:

- G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012
- G. Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017
- Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996
- F. Moțiu, *Contracte speciale. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2015
- C. Murzea, E. Poenaru, *Donația și testamentul. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2007
- T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012

a) dacă donatarul a atentat la viața donatorului, a unei persoane apropiate lui sau, știind că alții intenționează să atenteze, nu l-a înștiințat;

b) dacă donatarul se face vinovat de fapte penale, cruzimi sau injurii grave față de donator;

c) dacă donatarul refuză în mod nejustificat să asigure alimente donatorului ajuns în nevoie, în limita valorii actuale a bunului donat, ținându-se însă seama de starea în care se afla bunul la momentul donației.